

Bir Türk Olarak Barış ve Diyalog Çağrısını Tecrübe Etmek: “Önce Öldürdünüz, Şimdi de Konuşmak mı İstiyorsunuz?”

Yazar: Tayfun Balçık | 23 Ocak 2021

Tayfun Balçık

Program Koordinatörü, Lahey Barış Projesi

Editoryal not: Bu yazı Hollanda’da doğmuş ve büyümüş Türk kökenli bir göçmenin Türkiye’de 2013-2015 yılları arasında devam eden çözüm sürecinin çökmesinden sonra; Amsterdam, Lahey ve Rotterdam’da yürüttüğü bir diyalog projesi çerçevesinde, Türkiye kökenli diğer göçmen gruplardan insanlarla diyalogları ve bu esnada kendi kimliğiyle yaşadığı yüzleşmeleri değerlendirdiği bir yazıdır. İyi okumalar dileriz.

Türkler kendi imtiyazlı durumlarının farkına varmadan, Kürtlerle toplumsal barış inşa edemezler. Savaşın ve tarihin Kürtlerde açtığı derin yaraları bilmeden konuşması kolaydır. Nitekim 2015’teki barış sürecinin çökmesi sonrasında, Lahey’de Türkler ve Kürtler arasında bir Türk olarak yaşadığım

diyalog deneyimlerimde bu fikir zihnimde büyüdü. Şöyle ki; eğer “normal barışı” sadece Türkler ve Kürtler arasında fiziksel şiddetin olmaması olarak tanımlarsak, radikal barışın argümanlarından biri, Türklerin kendi üstünlük pozisyonuyla yüzleşmesi ve Kürtlerin ise sosyoekonomik, politik pozisyonlarını güçlendirmesi üzerinedir.

Bu, Türklerin alışık olmadıkları bir süreç. Yeni bir “toplumsal barış”, “halklar arası diyalog” veya “savaşa hayır” gibi konuların işlendiği etkinliklerde, “haydi el ele verelim, bir araya gelelim” çabasının geniş çerçevede sonuçsuz kalmasını ve bunun yarattığı depresyonu her seferinde yaşadım. Şüphesiz ki bunu söylerken, bir araya gelerek konuşma zeminini mümkün kılan ve emek sarf eden onurlu insanları tenzih ederim.

Bir yandan ister istemez savaşın ve nefret dolu tarihin, ölüm ve katliamların acısını çeken insanlara “haydi barışalım” demek garip kaçıyor ve mağdurlara biraz hakaret eder gibi oluyor. Bunu bir Türk olarak Kürtlere (veya başka azınlıklara) söylemek, bana “ne cüretle, hangi sıfatla insanların yanına yaklaşıyorum ki”, diye düşündürüyor. Öte yandan bana “Ne yani, önce öldürdünüz, sonra da bunun muhabbetini mi yapmak istiyorsunuz?” diyen Kürtlerle de tanıştım. “Malum”, Türklerle güvenilmez, Kürtler niye boşa zaman harcasın ki?

Bazı Kürtlerin bu savaş ve nefret atmosferi içinde istediği tek şey Türklerin boğucu ve işe yaramayan (“Türkler ve Kürtler kardeştir” gibi) sarılmalarından kurtulmak.

2015 yılında *The Hague Peace Projects (Lahey Barış Projeleri)* sivil toplum kuruluşu çatısı altında “Türkler ve Kürtler arasında diyalog” toplantısının ikincisi gerçekleştirdi. O esnada barış süreci çökmüş ve büyük kırılmalar, travmalar yaşanıyor, milliyetçilikler baskın hale geliyordu. O süreçte beni tetikleyen, doğduğum şehir Amsterdam’da, 15-16 yaşlarında Türk asıllı gençlerin Türkiye bayraklarıyla “şehitler ölmez, vatan bölünmez” sloganları atması olmuştu. Yine o dönem Facebook’ta bir tartışmaya girmiş ve artık bir şeylerin değişmesi için “bir araya gelmemiz ve sorunları tartışarak, konuşarak çözmemiz gerek” serzenişinde bulunmuşum. Sonrasında bir araya geldik, konuştuk, medya programlarına davet aldık, İsviçre’de konferanslara katıldık, çevremiz genişledi ve tanınır olduk. Peki sonra ne oldu? Bir şeyler değişti mi?

Bu sorunun cevabı maalesef hayır. Bir adım geriye gidip neler yaşandığına baktığımızda, aslında her şeyin aynen devam ettiğini görüyoruz. Birkaç “okumuş” insandan ziyade halklar, özellikle Türkler, Kürt halkını ve tarihini tanımıyor. Reddediyor. Kendiyle eşit görmüyor. Her şeye “terör” diyerek bütün Kürt hareketini şeytanlaştırıyor ve eziyor. Türk halkı tepeden gelen Türkçülük propagandasına “çok hazır” bir toplum olduğundan, halihazırdaki bu durum, genel bilgisizliğimizin açılması, karşı tarafı olduğu gibi kabul etmeye engel teşkil ediyor.

Şimdi, yukarıda değindiğim ikinci diyalog toplantısına dönelim. Elimdeki not defterine büyük harflerle şunu yazıyorum: ÖNCE ÖLDÜRDÜNÜZ, ŞİMDİ DE KONUŞMAK MI İSTİYORSUNUZ? [Ben hayatımda kimseyi öldürmedim...] Bu cümle bir soru değil, bir isyan aslında. Türkler tarafından duyulması gereken bir Kürt isyanı. Nihayetinde diyalog bir tarafın her zaman bir şey söylemesini ve cevap üretmesini gerektirmiyor. Bazen sadece dinlemek gerekiyor.

Zaten bu hor gördüğümüz “bir araya gelmelerin” bir faydası varsa; işte o, hep içimizde tuttuğumuz duyguları, o çılgıncı karşı tarafın canlı işitmesidir. Konuşurken göz göze gelerek ve insanlara bakarak kendini rahatça ifade edebilmesidir. Türkler tarih boyunca bu özgür ve güvenli mekânları yaratabildiler mi? Hayır. Türklerin ürettiği mekânlar, başkaları için zehir zemberek mekânlardır.

Bu nedenle, beraberce yaşadığımız bu diyalogları kenara itmek istemiyorum. Küçük çaplı olsa da güzel şeyler yaptık ve bir dönüşüm oldu. Mesela Kürdistan kelimesinin normalleşmesinde yaşadığımız tartışmalar çok enteresandı. Kürdistan ifadesi hâlâ Türkleri kızdırmanın en kolay yolu.

Türk katılımcılar tarafından tipik sorular yönetildi: "Kürdistan tam olarak neresi?!"

Kürt katılımcılardan biri cevap olarak muzip bir şekilde "Google amcaya sor, öğrenirsin" dedi. Bir başkası ise soruyu başından savmak için "sınır tam bizim köyün ortasından geçiyor" dedi.

Katılımcıların Kürdistan'ı bir coğrafi gerçeklik olarak ifade etmeleri ve tarih kitaplarından yaptıkları alıntılarla varlığını kanıtlamaları, bende de Kürdistan'ın kullanımıyla ilgili bir ağız alışkanlığı oluştu. En azından kendi içimdeki "Kürdistan korkusunu" kırabildim bir nevi.

2015'teki diyalog çağırısı, esasında politik nedenlerle yerinden ve yurdundan edilmiş Kürtlerin ve bu siyasi kıyımı yaşamamış, ama göçmenlik konumlarından dolayı sıkıntı çeken Türklerin barışı konuşma ve tartışma inisiyatifidir. Bir tarafta Türkçülüğün mağdurları Kürtler, öbür tarafta Batının vasıfsız işçi olarak aldığı Türklerin sözde "uyum sağlayamamış" çocukları arasında diyalog. İkisi de farklı yerden gelen ama aynı sömürgeci zihniyeti barındıran, tepeden inme bakış açısına bir isyandır.

Türkçülüğün Özündeki İrkçi Dayatma ve Şiddete Karşı Diyalog Ortamı

Türkçülük açısından bakarak başlayacak olursak 2015'in savaş atmosferinde "diyalog" demek bile bir isyandı. Barış süreci; bir kişinin dudakları arasında ve onun siyasi (Cumhurbaşkanlık) hesaplarına bağlanmış, kapalı kapılar ardında süren ve tepeden inen bir süreçti. Hiç yaşamadığımız için tabii ki çok umut vericiydi o günler. "Aman savaş yeniden başlamasın" düşüncesiyle bazı eleştirilere karşı kayıtsız kalındı. Fakat savaşan tarafların şuanda yeniden masaya oturmasına yine hemen "evet" derim. Halkların, kadınların, gençlerin, Türkiye diasporasının/Türkiye kökenli göçmenlerin de bu yeni süreçte söz sahibi olması gerekir. Barış, göklerden gelen, Tanrının bir lütfü değildir. Barışın adım adım inşa edilmesi, aşağıdan yukarıya taşınması ve bu süreçte şeffaf olunması gereklidir. Bu bağlamda en önemli konu, Türkçülüğün hâkimiyet statükosu kırılmadan, uzun ömürlü bir barışın gerçekleşmeyecek olmasıdır. Bunun için Türk toplumunun imtiyazlarının, üstünlüklerinin farkına varması şarttır.

Somut olarak bu, Türkçülüğün ve merkezîyetçiliğin alan kaybetmesi ve bu alanların Kürtler (Aleviler, Ermeniler ve başka azınlıklar) tarafından yerelden doldurulması anlamına gelir. Basın, eğitim, iş dünyası, Diyanet, bakanlıklar, toprak, hangi alanda olursa olsun merkezîyetçi, Türkçü ve irkçi güç sistemleri, her birinin yerini, prens Sabahattin'in İttihatçılara karşı dillendirdiği "adem-i merkezîyetçiliğe" bırakması gerekiyor. Bu uzun ve çetrefilli bir yol, çünkü hakim ve imtiyazlı odaklar özel pozisyonlarını kolayca bırakmazlar. Bu durum, Amerika'daki siyahlar, İsrail'deki Filistinliler veya Türkiye'deki Kürtler fark etmeksizin dünyanın her tarafında aynıdır: Sömürücü kepçeyle aldığı, kaşıkla geri verir.

Hollanda'nın Gettolarından Bir Barış Sesi

Tekrar Lahey'e dönelim. Sene 2016. HDP Milletvekili Garo Paylan Humanity House'da (İnsanlık Evi'nde) bir konuşma yapıyor. Yanında sosyolog Murat Belge de var. Elimde onun kitabı Linç Kültürünün Tarihsel Kökeni: Milliyetçilik var. Kitapta yer alan bazı argümanları Ermeni soykırımı tezi için kullanmıştım. Kitabı imzalattıktan sonra, ikisiyle de fotoğraf çektirdim ve bir, iki tereddütten sonra Facebook'tan paylaştım: Altmış beğeni.

Eve vardığımda kıyamet koptu. "Teröristlerle fotoğraf çektirirsin ha! Evimde yılan beslemişim onca senedir" sözleriyle "milliyetçi linç kültüründen" payımıza düşeni aldım. Bunlar, gerçekleştirdiğimiz, göze batan her etkinliğin sonrasında tekrarlanıyor.

Amsterdam'ın gettolarında yetişmiş muhafazakâr, ülkücü ve sonradan İslamcı olan aile ve çevrenin bir ferdi olarak, faaliyetlerim yakınlarımı ve onların Türkçülük damarlarını derinden sarsıyor ve aramıza sessizlik giriyor. "Türkçülüğün kırılması" fikri zihnimde oluşmadan, çevremdeki Türklerle bağlarım yavaş yavaş kopuyor. "İnceldiği yerden kopsun" diyorum ve düzenlediğimiz etkinliklerin

tonu radikalleşiyor. Şüphesiz ki bunda Türkiye'deki kutuplaşmanın da büyük etkisi var.

Sene 2017. Cumhurbaşkanlık sistemi için referandum düzenleniyor ve Avrupa'da da kampanyalar eksik olmuyor. Bir gün çarşıda AKP yanlısı bir grup tarafından dağıtılan Binali Yıldırım fotoğraflı broşür elime geçiyor, broşürün üzerinde "Memleket Sevdalıları Evet Diyor" yazılı. Bunun üzerine bir etkinlik düzenliyoruz ve "İmdat, referandumda hayır oyu kullanıyorum, ben şimdi terörist miyim?"

Daha çok AKP karşıtı bireyler katılıyor bu toplantıya. İnternet sitelerinde bizleri; "kutuplaşmanın nedeni", "dış güçlerin piyonu", "vatan haini" olarak hedef gösterenler oluyor. Öte yandan "başka" kapılar da açılmıyor değil. Kürt, Ermeni, Süryani veya siyah gruplar, sistematik ırkçılığa karşı mücadele eden kim varsa hayatıma giriyor. Tartışmalar da oluyor. Diyalog mu aktivizm mi? Kiminle diyalog? "Faşistlerle" mi yoksa "teröristlerle" mi?

Gettodaki Diyalog ile Aktivizmin Çelişkisi

50 senelik "göçmenlik" edebiyatından sonra, Hollanda derin bir kimlik krizi geçiriyor. İçindeki "yabancılar", "göçmenler" ve "ötekiler" eskisi gibi her şeyi kabullenip öylece geçmiyor. "Eşitlik, iş istiyoruz" ve "Biz de varız" diyoruz. Örneğin Kürt, Türk, Ermeni beraberce İslamofobiye de karşı çıkıyoruz. *The Hague Peace Projects* işte tam bu noktada beyaz egemen düzene zıt giden bir yol çiziyor. Öte yandan *The Hague Peace Projects*'in en zayıf noktası da bu aslında, çünkü Kürt sorunu Hollanda'da genel anlamda bir "uyumsuzluk" ve "dışarıdan gelen" yabancıların sorunu olarak ele alınmıyor. Bizlere doğduğumuzdan beri "Hollanda'ya uyum sağlayın, o zaman ne Türklük kalır ne de Kürtlük" dendi. Bazı İslamofobik çevreler ise "İçimizdeki Erdoğan'ın maşası Müslüman Türkler, burayı Türkiye zannettiler galiba" dediler. Buradaki Türkçü gruplar böyle ırkçı söylemleri tahrik edebilir ama diğer yandan bu, Hollanda'nın sorumluluğunu tamamen ortadan kaldıran bir bakış açısı. Türkiye ile göçmenlik anlaşmasını yapan kim? NATO üyesi olan kim? Evet, "barbar" dediğin Türkiye senin bir numaralı müttefikin. "Mülteciler gelmesin de Avrupa dışında ne olursa olsun" pozisyonu Avrupa Birliği'nin tüm değerlerinin tamamen iflası anlamına gelmektedir.

Şimdi esas mesele bu işin içinden nasıl çıkacağımızdır. Bunun için, holistik olmamız gerekiyor. Önceden denenmiş olan milliyetçi yollar bizi bataklığa soktu. Burada Kürtlerin milliyetçiliğiyle Türklerin milliyetçiliğini aynı kefeye koymak istemem. Arada dağlar kadar fark var, ama daha fazla beraberce hareket etmemiz lazım. Türklerin değişmesini istiyorsak, Türklerle irtibat kurmak ve buna zaman ayırmak lazım. Başka yolu yok. Ama bunu "ne pahasına olursa olsun" mantığıyla da yapmamak gerek. İnkârcı, faşizan gruplarla bir araya gelinmesine de gerek yok. Barış inşa etme çabası bir yatırımdır. Eski zihniyeti yıkan ve yeniye şans veren bir yatırım.

Geçen sene Rojava işgal edildiğinde büyük bir hayal kırıklığı daha yaşadık. Şiddete karşı çıkan gruplara baktım, ellerinde hep Kürt bayrakları vardı. Bir Kürt bayrağı ile fotoğraf çekilirsem, yanarım! Fakat ne yapıp edip, orda olmam lazımdı. Elime not defterimi aldım ve "gazeteci" olarak Türkçülük adına yapılan şiddete karşı beraber yürüdük Lahey sokaklarında. Diyaloga her zaman hazırım, ama halk bize gelmiyorsa, biz halkın yanına gitmeliyiz. Yerelden barışı inşa etmek bu olsa gerek.

Barışı Radikalleştirmek yazı dizisi-2

Editör: Mehtap Tosun & Yasin Sunca

Redaksiyon & Son Okuma: Merve Fidan & Sevcan Tiftik

Bu blog yazısı Haklara Destek Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Demokrasi, Barış ve Alternatif Politikalar Araştırma Derneđi'ne aittir ve Avrupa Birliği'nin ve/veya Haklara Destek Programı'nın görüşlerini yansıtmemaktadır.